

Policy Brief

Vanskeligere inngang på arbeidsmarkedet for nyutdannede under koronapandemien

Siv-Elisabeth Skjelbred og Marte E. S. Ulvestad

Arbeidsledigheten for nyutdannede med mastergrad har økt med 1,7 prosentpoeng under koronapandemien. Dette ser ut til å være drevet av økt ledighet blant nyutdannede innen humanistiske og estetiske fag og samfunnsvitenskapelige fag. Det har også vært en økning i ufrivillig deltid på 1,6 prosentpoeng.

Arbeidsmarkedet har endret seg betraktelig under koronapandemien. Annet halvår 2019 var det høy sysselsetting og lav arbeidsledighet i Norge. Et halvt år senere var arbeidsledigheten i Norge på sitt høyeste siden andre verdenskrig. I begynnelsen av april 2020 var 15,4 prosent av arbeidsstyrken registrert som arbeidssøkere hos NAV. Mange av disse var helt eller delvis permittert fra sine stillinger som følge av stengte virksomheter, eller annet bortfall av inntektsgrunnlag (NAV, 2020).

I dette notatet undersøker vi nyutdannedes muligheter til å få seg jobb under koronapandemien. Vi har, gjennom NIFUs kandidatundersøkelse, spurt nyutdannede med bachelor- og mastergrad om deres arbeidsmarkedssituasjon høsten 2020.¹ I dette notatet sammenligner vi disse svarene med tilsvarende undersøkelse for 2019. Mer informasjon om dataene og definisjoner av variabler finnes i [NIFU arbeidsnotat 2021:5](#).

Foreliggende notat er den første publikasjonen basert på informasjon om overgangen fra utdanning til arbeidsmarked for 2020-kullet. Hovedrapporten om de nyutdannedes arbeidsmarkedssituasjon vil publiseres i midten av juni.

Økning i arbeidsledighet og undersyssetting blant nyutdannede med mastergrad

Arbeidsledigheten har historisk sett vært lav blant personer med høyere utdanning i Norge. Når det gjelder nyutdannede med høyere utdanning svinger ledigheten på samme måte som i befolkningen ellers, men ledigheten blant nyutdannede er mer følsom for konjunkturrendringer og har derfor historisk sett hatt sterkere svingninger (Næss, Salvanes og Wiers-Jenssen, 2016). Høsten 2020 var gjennomsnittlig arbeidsledigheten blant nyutdannede med mastergrad på 8,5 prosent. Dette er en økning fra 2019 på 1,7 prosentpoeng, se tabell 1. Til sammenligning var den generelle arbeidsledigheten blant personer med universitets- og høyskoleutdanning 3,2 prosent i fjerde kvartal 2020. Dette er en økning på 1,2 prosentpoeng fra 2019 (SSB, 2020). Tallene samsvarer med at nyutdannede generelt har en høyere arbeidsledighetsrate, og en ledighetsrate som svinger mer med konjunktorene, enn personer med høyere utdanning ellers. Den prosentvise oppgangen i arbeidsledighet er imidlertid lavere for nyutdannede (21 prosent) enn for personer med høyere utdanning generelt (60 prosent).

Tabell 1: Arbeidsledighet og undersyssetting blant mastere

	2019 andel (%)	2020 andel (%)	Antall	Forskjell
Arbeidsledig	6,8	8,5	447	1,7**
Permittert		0,8	44	
Undersysselsatt	8,0	9,6	506	1,6*
Delvis permittert ²		0,1	7	
N	3 558	5 279		

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

Note: Andeler av arbeidsstyrken. Arbeidsstyrken er definert som summen av arbeidsledige og sysselsatte. Totalt er 89 prosent av respondentene definert som en del av arbeidsstyrken. Blant respondentene med mastergrad er denne andelen 96 prosent. * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Blant respondentene som ble uteksaminert med mastergrad i 2020 er det 17 prosent som jobber deltid. Det er ingen signifikant endring i andelen som jobber deltid fra 2019. Av disse svarer godt over halvparten, 9,6 prosent av arbeidsstyrken, at de er undersysselsatt. Her defineres undersysselsatt som at man har angitt årsaken «Det har ikke vært mulig å få heltidsjobb», eller «Jeg er delvis permittert», som den viktigste grunnen til at man arbeidet deltid i sin hovedstilling. Undersyssetting kan derfor anses som ufrivillig deltidsarbeid. Det er en klar økning i andelen undersysselsatte fra 2019 til 2020, på 1,6 prosentpoeng. Videre svarer kun 0,1 prosent av respondentene i 2020-kullet at de er delvis permittert.

Fortsatt høy ledighet blant nyutdannede i natur- og realfag

Nyutdannede innen natur- og realfag³ har hatt særlig høy arbeidsledighet gjennom flere år, sammenliknet med nyutdannede fra andre fagfelt. Dette gjelder også i 2020, der natur- og realfag er ett av fagfeltene med høyest ledighet blant nyutdannede, sammen med humanistiske og estetiske fag. Innen disse to fagfeltene var mer enn hver syvende nyutdannet master (15 prosent) arbeidsledig i november 2020. På den andre siden av skalaen finner vi nyutdannede mastere innenfor helse- og sosialfag, og lærerutdanning og pedagogiske fag som har relativt lav ledighet. Kun tre prosent av respondentene innen disse fagfeltene er definert som arbeidsledige. Tidligere undersøkelser av masterutdannede har funnet at lærerutdanning og pedagogiske fag opplever relativt lav ledighet blant nyutdannede, og at nyutdannede innen dette fagfeltet i liten grad er påvirket av konjunktursvingninger (Aamodt og Næseheim, 2019).

Definisjoner

Sysselsatt: For å regnes som sysselsatt må man ha hatt inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i løpet av referanseuken, eller være midlertidig fraværende fra stillingen (foreldrepermisjon eller ferie).

Arbeidsledig: Man regnes som arbeidsledig dersom man har søkt etter jobb de siste fire ukene før referanseuken, og man ikke har utført inntektsgivende arbeid. Arbeidsledighetsprosenten regnes i andel av arbeidsstyrken, det vil si av summen av arbeidsledige og sysselsatte. Helt permitterte blir regnet som arbeidsledige.

Undersysselsatt: En som har angitt årsaken «Det har ikke vært mulig å få heltidsjobb», eller «Jeg er delvis permittert», som den viktigste grunnen til at man arbeidet deltid i sin hovedstilling.

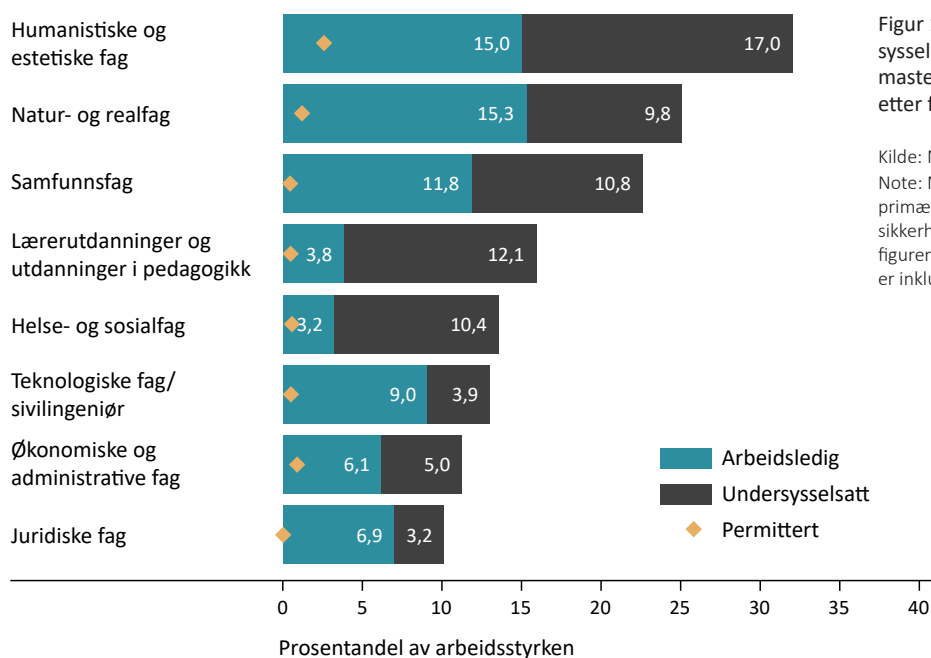
Mer informasjon om nøyaktig definisjon finnes i dokumentasjonsnotatet til årets undersøkelse.

To fagfelt står for størstedelen av økningen i arbeidsledighet

Det er stor variasjon i andelen arbeidsledige mellom de ulike fagfeltene (se figur 1). Kriser og konjunktursvingninger påvirker arbeidsmarkedssituasjonen til nyutdannede fra forskjellige fagfelt ulikt. Også koronapandemien ser ut til å ha hatt varierende betydning for fagfeltene, da det er store forskjeller mellom fagfeltene i endringen i arbeidsledighet fra 2019 til 2020 (se tabell 2). Økningen i ledighet har vært klart størst for nyutdannede mastere fra humanistiske og estetiske fag og samfunnsvitenskapelige fag, som begge har hatt økningen i ledigheten på 5-6 prosentpoeng. Dette er og de eneste fagfeltene der endringen i ledighet er statistisk signifikant.

Permitterte bidrar vesentlig til økningen i ledighet

Tradisjonelt har ikke kandidatundersøkelsen rapportert tall for permitterte, men det er rimelig å anta at andelen permitterte har vært lav for tidligere kull.⁴ Vi inkluderte dette spørsmålet i undersøkelsen av 2020-kullet for å undersøke i hvilken grad permitte-

Figur 1: Arbeidsledighet og undersysselsetting i november 2020 blant mastere uteksaminert våren 2020, etter fagfelt.

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.
 Note: N=5279. Fagfeltene idrettsfag, primærnæringsfag, og samferdsel, sikkerhet og servicefag er utelatt fra figuren på grunn av få observasjoner, men er inkludert i totalen.

ringer rammet nyutdannede under koronapandemien. Definisjonen av arbeidsledige inkluderer for øvrig helt permitterte.

Vi finner at permitteringer er relativt sjeldent blant nyutdannede mastere. Kun 44 respondenter uteksaminert med mastergrad var helt permittert i november 2020, noe som tilsvarer 0,8 prosent av arbeidsstyrken. Men selv om dette gjelder et lite antall, utgjør de likevel en vesentlig andel av de arbeidsledige: over 9 prosent av de arbeidsledige var helt permittert, og de permitterte utgjør nær halvparten av økningen i ledighet fra 2019 til 2020.

Andelen permitterte i prosent av arbeidsstyrken er indikert i figur 1, der vi og viser arbeidsledigheten totalt, og sysselsetting. De permitterte tilhører hovedsakelig fagfeltene humanistiske og estetiske fag og natur- og realfag, der henholdsvis 2,6 prosent og 1,2 prosent av arbeidsstyrken er helt permittert. Dersom vi antar at ingen nyutdannede var permittert i 2019, står de permitterte for i underkant av halvparten (47 prosent) av økningen i ledighet i humanistiske og estetiske fag.⁵

Tabell 2: Arbeidsledighet blant mastere etter fagfelt

	2019 andel (%)	2020 andel (%)	Antall	Forskjell
<i>Arbeidsledighet</i>	6,8	8,5	506	1,7**
Humanistiske og estetiske fag	9,3	15,0	506	5,8*
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	2,3	3,8	848	1,5
Samfunnsvitenskapelige fag	7,0	11,8	685	4,9**
Juridiske fag	8,6	6,9	317	-1,7
Økonomiske og administrative fag	5,1	6,1	911	1,0
Teknologiske fag/sivilingeniør	6,5	9,0	409	2,6
Natur- og realfag	15,8	15,3	674	-0,5
Helse- og sosialfag ⁶	3,8	3,2	722	-0,6
N	3 558	5 279		

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

Note: Andeler av arbeidsstyrken. Arbeidsstyrken er definert som summen av arbeidsledige og sysselsatte. Blant respondentene med mastergrad er 96 prosent definert som i arbeidsstyrken. Arbeidsledighet er målt i november samme år som uteksaminering. Fagfeltene idrettsfag, primærnæringsfag, og samferdsel, sikkerhet og servicefag er utelatt fra figuren på grunn av få observasjoner, men bidrar til det generelle gjennomsnittet for arbeidsledighet. * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Størst økning i andelen undersysselsatte innen natur- og realfag

Tabell 3 viser at undersysselettingen er særlig høy blant uteksaminerte innen fagfeltene humanistiske og estetiske fag og lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk. Men det er imidlertid innen natur- og realfag og økonomiske og administrative fag at vi ser en betydelig og signifikant økning fra 2019. Denne økningen er særlig stor innen natur- og realfag, med en økning i andelen undersysselsatte på 5 prosentpoeng fra 2019.

Høy arbeidsledighet og undersysseletting for nyutdannede med bachelorgrad

Vi har i årets undersøkelse også inkludert personer som ble uteksaminert med en bachelorgrad våren 2020. Tradisjonelt har ikke denne gruppen nyutdannede vært inkludert i kandidatundersøkelsen, og vi har derfor i liten grad mulighet til å sammenligne nyutdannede med bachelorgrad med tidligere kull. Vi må derfor nøye oss med å rapportere andelen arbeidsledige og undersysselsatte for disse respondentene.

Vi finner at 10,3 prosent av respondentene med bachelorgrad var arbeidsledige i november 2020. Dette inkluderer 2,2 prosent av arbeidsstyrken, 111 personer, som var helt permittert fra jobben sin. Permitteringer bidrar altså vesentlig til andelen arbeidsledige blant nyutdannede med bachelorgrad, og står for en klart større andel av de arbeidsledige (21 prosent) enn tilfellet er blant nyutdannede med mastergrad (9 prosent). En vesentlig andel av arbeidsstyrken blant nyutdannede med bachelorgrad er også aktive med studier. Arbeidsledigheten reflekterer derfor både studenters og kandidaters arbeidsmarked.

Av de som avla bachelorgrad våren 2020, og som defineres som en del av arbeidsstyrken, er det 37,5 prosent som arbeider deltid. En vesentlig andel av disse har gått videre med studier, og rett under halvparten av de som arbeider deltid svarer at de hovedsakelig betrakter seg som student. Det er likevel en høy andel av respondentene som jobber deltid som oppgir å være undersysselsatt. 12,7 prosent av respondentene med bachelorgrad svarer at den viktigste grunnen til at de arbeidet deltid i sin hovedstilling var at «Det har ikke vært mulig å få heltidsjobb». Dette betyr at én av tre deltidsarbeidende med bachelorgrad er undersysselsatt. Ingen av respondentene som avla bachelorgrad våren 2020 er delvis permittert. Delvis permittering

Tabell 3: Deltidsarbeid og undersysseletting blant mastere

	2019 andel (%)	2020 andel (%)	Antall	Forskjell
<i>Deltid</i>	18,0	17,0	900	-1,0
<i>Delvis permittert²</i>		0,1	7	
<i>Undersysselsatt</i>	8,0	9,6	506	1,6*
Humanistiske og estetiske fag	14,8	17,0	86	2,2
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	11,1	12,1	103	1,0
Samfunnsvitenskapelige fag	11,2	10,8	74	-0,4
Juridiske fag	4,6	3,2	10	-1,4
Økonomiske og administrative fag	2,2	5,0	46	2,8**
Teknologiske fag/sivilingeniør	2,9	3,9	16	1,0
Natur- og realfag	4,8	9,8	66	5,0**
Helse- og sosialfag	10,6	10,4	75	-0,3
N	3 558	5 279		

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

Note: Andeler av arbeidsstyrken. Fagfeltene idrettsfag, primærnæringsfag, og samferdsel, sikkerhet og servicefag er utelatt fra figuren på grunn av få observasjoner, men bidrar til det generelle gjennomsnittet for undersysseletting. * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

har altså ikke bidratt til undersysselettingsandelen blant nyutdannede med bachelorgrad.

For arbeidsledigheten blant nyutdannede med bachelorgrad er det særlig relevant å undersøke betydningen av definisjonen av arbeidsledig. I tråd med definisjonen av arbeidsmarkedsstatus i SSBs arbeidskraftundersøkelse er arbeid og arbeidssøking overordnet andre aktiviteter i våre definisjoner, slik at en student som utfører arbeid blir ansett som sysselsatt, mens en student som ikke utfører arbeid, men aktivt søker arbeid, blir ansett som arbeidsledig. Studenter som verken utfører arbeid eller søker arbeid blir ansett som utenfor arbeidsstyrken. Vi har undersøkt hvordan tallene i tabell 4 ser ut dersom vi ser bort fra respondentene som i referanseuken svarer at de hovedsakelig betraktet seg som student. Andelen arbeidsledige reduseres da til 9,3 prosent, som i hovedsak skyldes en nedgang, på 0,9 prosentpoeng, i andelen permitterte. Videre får vi, ved å se bort fra de som definerer seg hovedsakelig som student, en høyere andel undersysselsatte (14,9 prosent).

Tabell 4: Arbeidsledighet og undersyssetting blant nyutdannede med bachelorgrad

	2020 Andel (%)	Antall
Arbeidsledig	10,3	508
Permittert	2,2	111
Deltid	37,5	1 859
Undersysselsatt	12,7	630
Delvis permittert	0	0
N	4 956	

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

Note: Andeler av arbeidsstyrken. Arbeidsstyrken er definert som summen av arbeidsledige og sysselsatte. Totalt er 89 prosent av respondentene definert som en del av arbeidsstyrken. Blant respondentene med bachelorgrad er 83 prosent definert som i arbeidsstyrken. * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

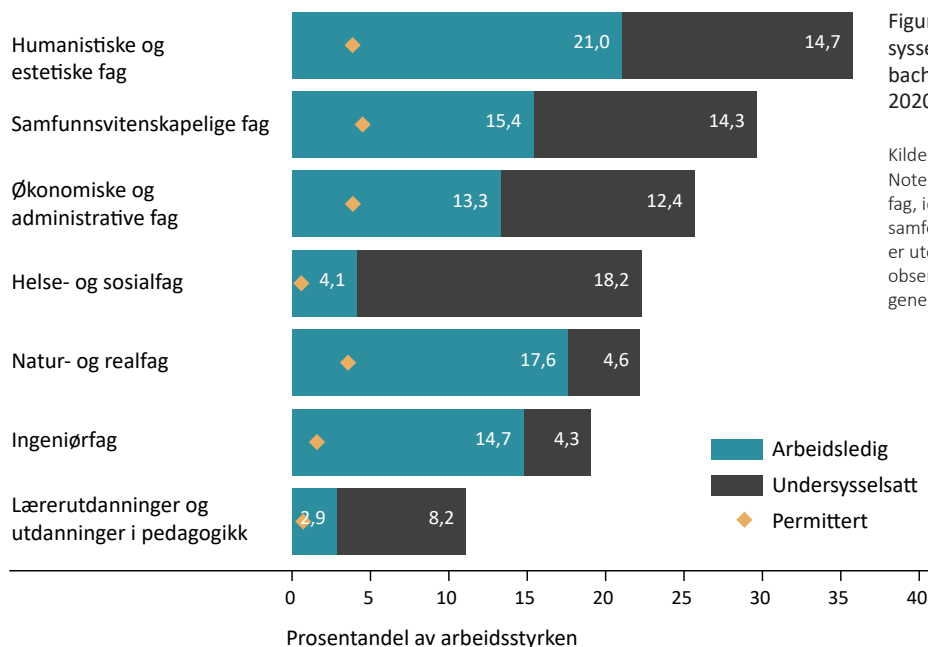
Humanistiske og estetiske fag og natur- og realfag har høy ledighet også blant bachelorutdannede

Figur 2 viser andelen arbeidsledige, inkluderte permitterte, og undersysselsatte per fagfelt. Som for nyutdannede med mastergrad, finner vi den høyeste

arbeidsledigheten blant nyutdannede fra fagfeltene humanistiske og estetiske fag og natur- og realfag. Én av fem nyutdannede med bachelorgrad innen humanistiske og estetiske fag var arbeidsledig i november 2020, og nærmere 18 prosent av de nyutdannede innen natur- og realfag var arbeidsledige.

Videre ser vi i figur 2 at det er blant de som avla bachelorgrad innen helse- og sosialfag at vi finner den høyeste andelen undersysselsatte. Her svarer 18,2 prosent at de er undersysselsatt. Også humanistiske og estetiske fag og samfunnsvitenskapelige fag har høye andeler undersysselsatte, med henholdsvis 14,7 og 14,3 prosent av arbeidsstyrken.

Nyutdannede med bachelorgrad innen humanistisk og estetiske fag har altså både høy undersyssetting og høy ledighet. Totalt arbeider 35,7 prosent innen humanistiske og estetiske fag mindre enn de skulle ønske, enten fordi de er helt uten arbeid eller fordi de ufri-villig har en deltidsstilling. Det er 6 prosentpoeng mer enn i samfunnsvitenskapelige fag, som er fagfeltet med nest høyest total.

Figur 2: Arbeidsledighet og undersyssetting i november 2020 blant bachelorer uteksaminert våren 2020, etter fagfelt.

Kilde: NIFUs kandidatundersøkelse 2020.

Note: N=4956. Fagfeltene juridiske fag, idrettsfag, primærnæringsfag, og samferdsel, sikkerhet og servicefag er utelatt fra figuren på grunn av få observasjoner, men er inkludert i det generelle gjennomsnittet.

Noter

1. Personer med folkeregistrert adresse utenfor Norge er ikke invitert til å delta i undersøkelsen. Noen personer svarer likevel at de er bosatt i utlandet. I analysene har vi valgt å ekskludere disse personene. Dette er ikke gjort i tidligere rapporter og resultatene fra 2019 vil derfor avvike noe fra tidligere rapporter.
2. Det var ikke mulig å angi «Jeg er delvis permittert» som den viktigste årsaken til at man arbeidet deltid for kullet som ble uteksaminert i 2019.
3. NIFU benytter en modifisert versjon av SSBs klassifisering i fagfelt, der naturvitenskapelige fag, teknologiske fag og håndverksnotat deles inn i to grupper: natur- og realfag, og teknologiske fag. For mer informasjon se «dokumentasjonsnotat».
4. I arbeidsstyrken totalt var det kun 1 294 helt permitterte i 2019, og det er rimelig å anta at få av disse var nyutdannede. Til sammenligning var årsgjennomsnittet for antallet permitterte i 2020 57 846.
5. Dersom de permitterte hadde vært i arbeid i stedet for å være permittert, ville endringen i ledighet fra 2019 vært på 3,2 prosentpoeng, i stedet for 5,8 prosentpoeng.
6. Personer med legeutdanning er ekskludert fra denne gruppen da disse historisk sett ikke har vært med i undersøkelsen. Personer med utdanning innenfor idrett er også skilt ut i en egen undergruppe da deres arbeidsmarkeds-tilpasning historisk har skilt seg fra helse- og sosialfag.

Referanser

- NAV (2020). [142 000 flere ledige siste uke](#). Publisert 24.03.2020.
- Næss, T., Salvanes, K. V. og Wiers-Jenssen J. (2016) [Samfunnsviteres og humanisters overgang til arbeidsmarkedet](#). Søkelys på arbeidslivet 4 (33).
- SSB (2020) [Arbeidskraftundersøkelsen](#), arbeidsledige (prosent), begge kjønn, alder 20-66 år, universitets- og høgskolenivå.
- Aamodt, I. og Næsheim, H. (2019) [Vanligere å forsvinne fra læreryrket enn å komme tilbake dit](#). SSB Analyse 2019/18 Lærerutdannede som forlater og returnerer til læreryrket.

NIFU

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education

NIFU tilbyr handlings- og beslutningsorientert forskning til offentlig og privat sektor. Forskningen omfatter hele det kunnskapspolitiske området – fra grunnopplæring, via høyere utdanning til forskning, innovasjon og kompetanseutvikling i arbeidslivet. Instituttet har i tillegg nasjonalt ansvar for produksjon, analyse og formidling av statistikk og indikatorer for det norske FoU- og innovasjonssystemet.

NIFU

PB 2815 Tøyen, NO-0608 Oslo
www.nifu.no | post@nifu.no